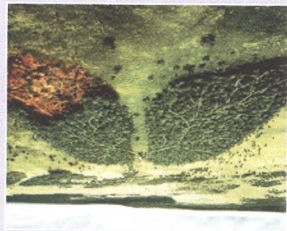

ЭРКҮРСИЯТАНУ

Ш. Т. Абдиева

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Ш. Т. Абдреева

ЭКСКУРСИЯТАНУ

Оқу құралы

Алматы
«Қазақ университеті»
2016

ӘОЖ 379.8(075.8)

КБЖ 75.81я73

А 14

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
география және табиғатты пайдалану факультетінің Ғылыми кеңесі
және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған
(№3 хаттама 17 мамыр 2016 жыл)*

*Қазақ спорт және туризм академиясының жанындағы ҚР БжҒМ-нің жоғары
және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің республикалық оқу-әдістемелік
кеңесінің туризм мамандығы секция мәжілісі шешімімен ұсынылған
(№1 хаттама 5 ақпан 2016 жыл)*

Пікір жазғандар:

география ғылымының докторы, профессоры **С.Р. Ердаuletov**
география ғылымының докторы, профессоры **О.Б. Мазбаев**
география ғылымының докторы, профессоры **К.Д. Каймулдинова**

Абдреева Ш.Т.

А 14 Экскурсиятану: оқу құралы / Ш.Т. Абдреева. – Алматы:
Қазақ университеті, 2016. – 200 б.

ISBN 978-601-04-2039-7

Оқу құралында экскурсиялық істің тарихы, теориясы мен методикасы қарастырылған. Берілген материалды пайдалана отырып сапалы экскурсиялық қызметті құрастыруға, оны ұтымды іске асыруға, қатысушылардың жасына, тұратын орнына, ұлтына, жалпы мәдени деңгейіне қарамастан туристер қанағаттанатындай етіп экскурсияны дайындап өткізуге мүмкіндік береді. Экскурсовод тұлғасына, оның ізгілік, рухани қасиеттеріне басты назар аударылды.

Оқу құралының негізінде экскурсиятану теориясымен айналысатын Ресейлік және Разакстандық авторлардың еңбектері жатыр.

Бұл оқу құралы Жоғарғы оқу орындарының туризм мамандығын игеріп жүрген студенттеріне, арнайы колледждердің оқушыларына, оқытушыларға және туризм саласына қызығушылық танытушылардың баршысына арналған.

Оқу құралының мазмұны «Туризм» мамандығының Мемлекеттік білім беру стандартының талаптарына сай.

ӘОЖ 379.8(075.8)

КБЖ 75.81я73

ISBN 978-601-04-2039-7

© Абдреева Ш.Т., 2016.
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2016.

КІРІСПЕ

Бүгінгі күні туристік бизнес аумақтарды және қалаларды, кейбір жағдайда – мемлекетті дамытатын экономиканың саласына айналды. Туризм мен экскурсиялық іс әлеуметтік құбылыс, себебі халықтың өмірінің сапасын көрсетіп, олардың тарихи және мәдени мұраны танып білуге, қоршаған ортаны сақтауға ынталандырады. Туризм – Алматы, Астана, барлық облыс орталықтарын, басқа да көп ғасырлық тарихы және сақталған бірегей мәдени ескерткіштері бар қалаларды дамытатын болашағы зор бағыттардың бірі. Экскурсиялық қызмет барлық мәдени-танымдық турларға кіреді, тіпті, іскерлік мақсатымен келгендер үшін де бұл қызмет көрсетіледі.

Оқу құралында экскурсиялық істің тарихы, теориясы мен әдістемелігі қарастырылған. Берілген материалды пайдалана отырып сапалы экскурсиялық қызметті құрастыруға, оны ұтымды іске асыруға, қатысушылардың жасына, тұратын орнына, ұлтына, жалпы мәдени деңгейіне қарамастан туристер қанағаттанатындай қылып экскурсияны дайындап өткізуге мүмкіндік береді.

Экскурсоводтың тұлғалық, моралдық, рухани қасиеттеріне ерекше көңіл бөлінген.

«Экскурсиятану» пәні ҚР МХМББС 5В090200 – «Туризм» мамандарын даярлайтын бейімдік пәндердің міндетті компоненті болып табылады.

Курсты оқыту мақсаты мен міндеттері: экскурсияларды дайындауда, өткізуде қолданылатын заманауи тәсілдерді игеру, Қазақстандағы экскурсия қызметінің ерекшеліктері, даму жағдайлары және болашағы жайлы білім беру:

- студенттерге экскурсиялық мәтіндерді құрастыру, түрлі экскурсияларды өткізу әдістемесі туралы хабар беру;
- әдістемелік, өлкетанымдық, тарихи және т.б. әдебиеттерді талдау, пайдалана білу;
- экскурсиялық жұмысты ұйымдастыру әдістерін зерттеу;
- экскурсия өткізу техникасы жөнінде терең білім беру;

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ.....	3
1-тарау. Экскурсиятану – экскурсия ісінің негізі	5
1.1. Экскурсия ісінің тарихы.....	5
1.2. Экскурсияның түсінігі.....	10
Бакылау сұрақтары	13
2-тарау. Экскурсиятанудың теориялық аспектілері.....	14
2.1. Экскурсиятанудың теориялық негізі.....	14
2.2. Экскурсияның функциялары мен белгілері.....	14
2.3. Экскурсияларды топтастыру	19
Бакылау сұрақтары	24
3-тарау. Экскурсиялық қызметтің психологиялық және педагогикалық аспектілері	26
3.1. Экскурсияның логикасы.....	26
3.2. Экскурсия педагогикалық үрдіс ретінде.....	30
3.3. Экскурсия әрекетінің психологиялық негізі.....	33
3.4. Әртүрлі экскурсиялық топтарға қызмет көрсету ерекшеліктері	36
3.5. Экскурсияда көрсету мен әңгімелеу	40
Бакылау сұрақтары	48
4-тарау. Экскурсияны дайындау	49
4.1. Экскурсиялық әдістеме	49
4.2. Жаңа экскурсияның дайындау әдістемесі	55
4.3. Экскурсиялық маршрутты құру және аралап шығу	70
4.4. «Экскурсовод портфелі»	73
Бакылау сұрақтары	74
5-тарау. Экскурсияны өткізу	75
5.1. Экскурсиялық көрсетудің әдістемелік тәсілдері.....	75
5.2. Экскурсиялық әңгімелеудің әдістемелік тәсілдері	77
5.3. Экскурсияның технологиялық картасы	81
5.4. Экскурсияны жүргізу техникасы.....	87
Бакылау сұрақтары	93

6-тарау. Экскурсоводтың шеберлігі	94
6.1. Экскурсоводтың жеке қасиеттері	94
6.2. Экскурсоводқа қойылатын талаптар	101
6.3. Экскурсоводтың тіл мәдениеті	105
Бакылау сұрақтары	114
7-тарау. Тақырыптық экскурсиялар	115
7.1. Шолу және тақырыптық экскурсиялары	115
7.2. Табиғаттану экскурсияларын өткізу ерекшеліктері	121
7.3. Сәулеттік қала құрылыс экскурсиялары	125
7.4. Өнертану тақырыбындағы экскурсиялар	129
7.5. Мұражайлық экскурсиялар	131
7.6. Қала маңындағы экскурсиялар	133
Бакылау сұрақтары	134
8-тарау. Экскурсиялық қызметтегі инновациялар	13
8.1. Инновация жайлы түсінік	13
8.2. Инновациялық экскурсиялардың формалары мен түрлері	14
Бакылау сұрақтары	14
ТЕСТ ТАПСЫРМАЛАРЫ	14
ТЕСТ ТАПСЫРМАЛАРЫНЫҢ ЖАУАПТАРЫ	18
СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСЫНА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР	
ЕМТИХАН СҰРАҚТАРЫ	1
ЭКСКУРСОВОДТАРДЫ ДАЙЫНДАУҒА АРНАЛҒАН КУРСТЫҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫНЫҢ ҮЛГІСІ	
«ЭКСКУРСИЯТАНУ» БОЙЫНША СӨЗДІК	
БИБЛИОГРАФИЯЛЫҚ ТІЗІМ	

Оқу басылымы

Абдреева Шолпан Тұрсынбаевна

ЭКСКУРСИЯТАНУ

Оқу құралы

Редакторы *Б. Мырзақұл*
Компьютерде беттеген және
мұқабасын безендірген *Ұ. Әбдіқайымова*

Мұқабаны безендіруде сурет
[www. ecosustema.ru](http://www.ecosustema.ru) сайтынан алынды

ИБ№9904

Басуға 04.07.16 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84 1/16.
Көлемі 12,5 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс №2993.

Таралымы 150 дана. Бағасы келісімді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.

050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.

